

Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının insanların təhlükəsizliyi haqqında işləyən dəstəsi – münafişdən zərər çəkmiş əhaliyə əlaqə saxlamaq

Avropa İttifaqının üzvü dövlətləri tərəfindən müəyyən edilmiş missiya mandatının dörd əsasında və onlardan birinin 2008-ci ilin bir oktyabrında Gürcüstanla gələn birinci müşahidəçi, onun çalışan və ayrılmayan bir hissəsi olaraq qalır, ancaq bu gün normal həyatı tərtib etmə yolunda olan çətinliklər 2008-ci ildə müharibə bitdikdən sonra olan çətinliklərdən fərqlidir və bəzi bölgələrdə icraçılar real olaraq artdı. Missiya aşkar olunan icraçılar qeyd edir və əlində olan mexanizmlərdən problemləri həll etmək və asanlaşdırmaq üçün, lazım gəldikdə başqa beynəlxalq təşkilatlarla və potensial donorlarla məlumatı dəyişmə yolu ilə istifadə edir. "Müşahidəçi"-nin bu nömrəsi Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının-insan təhlükəsizliyi haqqında işlərini təqdim edəcək.

Baxış

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası (EUMM) üçün, insan təhlükəsizliyinin və insan hüquqlarının popularizasiyası çox vacibdir və Tbilisidə Avropa İttifaqının baş idarəsində və bölgə idarələrində – Mxetada, Qoridə və Zuqdidə əməkdaşlar diqqəti qeyd edilmiş məsələyə yönəldirlər və hesabatlar hazırlayırlar. Bölgə idarələrində təhlükəsizlik məsələləri ilə əlaqədar xüsusi dəstələr var, hansılarki 5-dən 7-yə qədər müşahidəçidən ibarətdir. Konkret olaraq operasiya areallarında, münafişə əsasında zərər çəkmiş əhaliyə yaşama şəraitlərinə nəzarət edirlər. Avropa İttifaqının müşahidə missiyasının baş idarələrində mütəxəssislər qeyd edilmiş işi əlaqələndirirlər və uyğun olan analizlərin və konsultasiyaların qeydinə qalırlar.

Missiya ilk dəfə olaraq Gürcüstanla gəldikdən sonra məcburi köçərli şəxslərin və münafişə əsasında zərər çəkmiş yerli əhaliyə ləvazimatı və gündəlik icraçılarını təyin etmək əsas idi. "Normalizasiya"-münafişə nəticəsində zərər çəkmiş şəxslər, üçün müharibəyə qədər olan yaşayış şəraitlərinin tərtibi deməkdir.

İnsan təhlükəsizliyi nədir?

Ənənəvi olaraq "İnsan təhlükəsizliyi" əhaliyə fiziki müdafiəsi kimi açıqlanırdı. Bir az bundan qabaq açıqlama genişləndi hansiki, insan hüquqlarının qorunmasını nəzərdə tutur. Bu gün diqqət fərdi yanaşmadır və son məqsəd yalnız fiziki müdafiə deyil, eyni zamanda elə bir təhlükəsizlikdir ki, necə kasıbçılıq, aclıq və xəstəlik. Missiyanın nəzəri ilə yalnız bir hissəsini sadalasaq İnsan təhlükəsizliyi, iqtisadi təhlükəsizliyi, qida təhlükəsizliyi, sağlamlıq təhlükəsizliyi, ekoloji təhlükəsizlik və cəmiyyət təhlükəsizliyini nəzərdə tutur.

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası insan təhlükəsizliyi məsələsində necə işləyir

Əvvəllər qeyd etdiyimiz kimi missiyanın məqsədi "Normalizasiya"-dır. Normalizasiya insan təhlükəsizliyinin bütövlükdə hərəkət etməsini, torpaqda işləməsini, şəxsi sənədlərinin olmasını nəzərdə tutur. Bunun üçün missiya müşahidə və analiz edir, insan təhlükəsizliyi haqqında hesablar hazırlayır

və insan təhlükəsizliyi üçün dəstə ayırır hansıqlar ki, minlərcə insanların hansılarını, hüquqları və mühtləri pozulbonların yaşama şəraitlərinə diqqət edirlər. Missiyanın müşahidəçiləri onların yerdəyişmə azadlıqlarının, şəxsi mülklərinin qorunmasının, tibb obyektlərinin, təhsilin, kənd təsərrüfatı torpaqlarının və suların, ədalətin, bazarın və admnistrasiya sərhdələrinin dışarında ticarətin əlcatan olmasını qiymətləndirirlər. Bunlar əsas vacib azadlıqlardır ki, hansiki iqtisadi imkanlığa təsir edir.

Yaşayış şəraitləri haqqında məlumat toplamaq üçün Avropa İttifaqı müşahidəçi missiyasının müşahidəçiləri yerli məmurlarla, eyni zamanda beynəlxalq və mülkü cəmiyyət təşkilatlarıyla və ekspertlərlə hər gün görüşürlər. Görüşləri tez-tez Abxaziya və cənubi Osetiyanın administrasiya sərhd xəttlərinə yaxın yerlərdə keçirilir. Missiya eyni zamanda məcburi köçərli şəxslərin Gürcüstan Hakimiyəti tərəfindən nəzarət edici əraziyə hansınki cox hissəsi(45%) kollektiv mərkəzlərdə hansiki yaşama üçün yaşamağa uyğun deyli.

Missiyanın xüsusi insan təhlükəsizliyi dəstəsi üçün, aid olan personalların qayda olaraq, insan hüquqları və təhlükəsizliyi müdafiəsinin sferosunda ekspertiza və ixtisasçı kimi geniş təcübələri var. Missiyanın Tbilisidəki baş

idarəsi, hər bir bölgə idarələrinə koordinasiya edir hansınki, məqsədi Gürcüstanın bütün bölgələrinin ərazisini örtmək və onlara məsləhətçilər vasitəsilə missiyanın insan hüquqlarının və qəndər məsələlərində məsləhət verməkdir. İnsan təhlükəsizliyi carcısı daima dəyişikliyə xasdır. Missiyanın baş idarəsi mütəmədi olaraq Briuseldə Avropa İttifaqının İnstitutlarından koordinasiya ilə fokus sahələrini qərar verən şəxslər, üçün yerli və Avropa İttifaqı səviyyəsində uyğun olan məlumatı yığmaq üçün yeniləşdirir.

İnsan təhlükəsizliyi dəstələri mütəmədi olaraq o inistutlarla və agentliklərlə görüşürlər hansılarki, insan təhlükəsizliklərinin uyğun olan siyasətini işləyib yerinə yetirməyə cavbdehdirlər. 2009-

cu ildən missiya Gürcüstanın Mülkü Cəmiyyət Təşkilatları, üçün mütəmədi olaraq Zuqdiddə olduğı kimi Tbilisidədə "məlumat dəyişmə görüşləri"(İSM) keçirir. Bu görüşlər yerli əhaliyə platformada olan situasiyalar haqqında müzakirələrin və məlumatın dəyişdirilməsi üçün ,missiyaya və münəqişə ilə əlaqədar olan məsələlərdə Mülkü Cəmiyyət nümayyendəliyini məlumatlaşdırma imkanını verir. Məlumat dəyişdirmə görüşləri Gürcüstanda Avropa İttifaqının Müşahidəçi Missiyasını qeyri dövlət təşkilatlarıyla əlaqələndirir və missiyaya kömək edir ki, yerində olan insan təhlükəsizliyi məsələsində və Mülkü Cəmiyyətin növbəti təşəbbüslərinin açıqlaması üçün, biliyini dərinləşdirsin.

Missiyanın insan təhlükəsizliyi məsələlərinin əsas sütunu elə müşahidəçilərin özləridir. Missiya müşahidəçiləri Avropa İttifaqının 26 üzv dövlətindədirlər, onların xüsusi bilikləri və maraqları, qəndər, bərabər hüquqlu, cəmiyyət qaydaları və insan hüquqları məsələsində çoxsahəli həyat təcübələri var. Qeyd edilmiş çoxsahəli təcübə insan təhlükəsizliyi dəstəsinin işi və ixtisaslaşmasında xeyirlidir.

Bir gün Qoridə insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə müşahidəçisinin həyatından

Xerard De Buri, Niderlandlı, insan təhlükəsizliyi sində işləyən dəstənin müşahidəçisi – Qori Bölgə idarəsi

Sizin işiniz niyə vacibdir?

Biz açıq münəqişənin açıqlanmasının qarşısının alınmasının və münəqişənin hər iki tərəfinin insanlar üçün danışıq vasitələrinin qeydinə qalmasının vacib rolunu yerinə yetiririk. Bizim monitoring vasitəsilə çalışırıq ki, o insanlar üçün onlara normal həyatı qaytaraq, ən çoxda kimin həyatı da zərər çəkdi, xüsusiyə isə onlar üçün kimdə administrasiya sərhd xəttinə yaxın kəndlərdə yaşayırdılar. Mən bu işə çox üstünlük verirəm və fəxr edirəm ki burada işləyirəm.

İnsan təhlükəsizliyi ilə əlaqədar hansı məsələni yerinə yetirəcəksiniz bu gün və bu iş insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstənin ümumi planında necə oturacaq?

Bu gün Qoridə sosial xidmət agentliyi ilə müsahibəmiz var ki, agentliyin xidməti və istənilən hər hansı təcili bir məsələ ilə əlaqədar yeni məlumat əlaqədar və müzakirə edək. Sonra biz Plavi və Kveşi kəndlərinə gedəcəyik ki, yerli əhalidən içləsi su haqqında, iqrasiya sistemi haqqında və kənd təsərrüfatı torpaqlarının əl çatanlığı haqqında və eyni zamanda təhlükəsizliklə əlaqədar başqa məsələlər haqqında məlumat əlaqədar. Bu vacibdir, çünki missiya olaraq biz görməlik və dinləməliyik ki, həll edilməz münəqişə xalqın əsas ləvazimatının əl çatanlığına necə təsir edilməsi haqqında məlumatı Avropa İttifaqında qərar verə biləcək şəxslərə bildirək və administrasiya sərhd xəttinin hər iki tərəfinin qərar verə biləcək şəxslərlə birlikdə problemlərin həlli yollarını tapan.

Bu gün kim kömək edəcək?

Mənə, əməkdaşım insan təhlükəsizliyi məsələsiylə bağlı dəstədə işləyən Şveçariyadan Karin Eklun və Gürcüstandan təcübəçi kimi Nino köməklik edəcək.

Patrulluğa nə qədər vaxt lazım olacaq?

Patrul saat beşdən saat altıya qədər planlaşdırılır, ancaq təcübəmdə öyrəndim ki, insanlarla danışımağa başladığından söhbət genişləyir və patrulluq daha uzun sürür.

İnsan təhlükəsizliyi missiyanın və Avropa İttifaqının hərəkətlərinə əsasən

İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlara qarşı hörmət Avropa İttifaqının mərkəzi dəyərlilikləri onun hərəkətləri üçün ayrılmazdır eyni zamanda işləmək üçün beynəlxalq partnyorlarla. Avropa İttifaqının hər bir missiyası öz işini insan hüquqlarının əsas prinsipinə uyğun yerinə yetirmə məcburiyyətindədir. Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçisi bunu insan hüquqları məsələsində məlumat toplamaqla, yoxlamaqla və analiz etməklə, Avropa İttifaqı Dövlətlərinə mütəmadi olaraq insan hüquqlarının pozuntuları haqqında məlumat verir. Missiya yaxşı kök salan kommunikasiya mexanizmlərindən -inident prinsiplərindən və onlara təsir edən prinsiplərdən, missiya tərəfindən fəaliyyət göstərən –qaynar xətt münaqişə tərəflərindən insan hüquqlarının pozulması və Beynəlxalq humanitar ədalətlərini aydınlaşdırmaq üçün istifadə edir.

Missiyanın hər bir müşahidəçisinə hər üç dəstədə (insan təhlükəsizliyi, uyğunluqda və adminstrasiya sərhəd xətti məsələsində) insan hüquqları məsələsinin idendiferasiyası və məruzəsi tapşırılır. Bununla Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstələr dərin monitorinq keçirir və buna bənzər məsələlər haqqında hesabatda əsas rolunu aparırlar. Tbilisidə qüvvədə olan insan hüquqları məsələsinin məsləhətçisi yerində qəbul edilmiş insan hüquqlarının beynəlxalq məlumatını, beynəlxalq humanitar ədalətini və beynəlxalq standartlarını nəzərə almaqla ölçü götürür.

“Xoşagələndir, mənim əməkdaşlarım insan hüquqlarının popularizasiyasında nə qədər tərəfdardırlar. Onlar dəyişmə görüşlərində maraqlanan yerli dövlət təşkilatlarıyla və dövlət xadimləriylə məlumat dəyişmə görüşləriylə maraqlanan tərəflərlə və qeyri dövlət təşkilatlarıyla və dövlət xadimləriylə, onlar zəif qrupların və insan hüquqlarının pozulması haqqında görüşlər təşkil edirlər. Məlumatı toplamaq və təsdiqləməyə uzun zaman lazımdır. Azad hərəkət etmənin, doğma dildə təhsil almağın icazəsi haqqında, ancaq onlar real cavab alana qədər təbə olurlar”- Radka Rublina Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının İnsan hüquqları məsələsində məsləhətçi

Bir gün Zuqdidə insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə müşahidəçisinin həyatından ...

Nadejda Drumeva, Balqaria, insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstənin müşahidəçisi- Zuqdidin bölgə ofisi

Sizin işiniz niyə vacibdir?

Mən öz işimi vacib hesab edirəm çünki, öz işimin ərəfəsində çox insanlarla çalışıram xüsusilə də məcburi köçəri şəxslərlə, onların çox çətin yaşama tərzləri var. Xalqla danışarkən bu problemləri daha yaxşı anlayıram, onlardan ən əsası yerdəyişmənin məhdudluğu, abxasiyanın administrasiya sərhəd xətlərində, insan hüquqlarının pozulduğu halları və sosial təhlükəsizlik

və sosial koməkliyin əl çatmamazlığı. Bu məsələlərin monitorinqi xüsusilə vacibdir, çünki missiyaya öyrənməyə kömək etdir insanlar nə qədər zərər çəkiblər və bəzən potensial qərarlarda qəbul etsin, nəyində açıqlanması qaynar xəttlə yada inidentlərin privensiyasına və onların reaksiya vasitəsilə mümkündür. Mənim üçün bu işin ən çox fəxr edilən hissəsi yerli əhaliylə ünsiyyətidir, çünki gürcülər balqarlar kimidir. Onlar xeyirxah, təmiz qəlblilə, yaxşı və qonaq pərvərdirlər. Elə hiss edirəm sanki şəxsi evimdəyəm.

İnsan təhlükəsizliyi ilə əlaqədar bu gün hansı məsələni yerinə yetirirsiniz və insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstənin ümumi planında bu iş necə yerləşdirilib?

Bu gün bizim xüsusi tapşırığımız var- məhsul haqqında məlumat toplayaq, hansıki son bir neçə il ərzində çox insan üçün, invaziv zərər vericilərə görə problem oldu. Biz eyni zamanda yerli qeyri dövlət təşkilatlarıylada görüşdük hansılarkı, zorakılıq məsələsində qəndər işarələriylə o ərizələrin və qəbulu və qoruma mexanizmiylə işləyirlər. Eyni zamanda bu mexanizmlər qadınlar üçün əl çatandır. Zərərvericilərin illik məhsulla təsirini izləmək vacib bir məsələdir çünki, bu iqtisadi təhlükəsizlik ölçüsü xalq üçün hansılarkı ailələri demək olarkı tamamiylə bu gəlirdən aslıdır. Qəndər işarəsiylə zorakılıq geniş olaraq qəbul edilib zorakılığın barometri kimi –zorakılığın artması ailədə tarixən daha geniş cəmiyyətdə münaqişənin əsasıdır. Bundan başqa qadınların, kişilərin və qızların şəxsi təhlükəsizliyi insanların əsas hüquqları məsələsində işləyən dəstədə bizim işimiz elə bunun dəyəridir.

Bu gün sizə kim kömək edəcək və hansı sferoda yerinə yetirəcəksiniz tapşırıqları?

Mənim beynəlxalq dostlarım mənə kömək edəcəklər ki insanlarla danışımki, İnsan hüquqları və qəndərlə əlaqədar məsələlərdən məlumat toplayaq və analiz edək. Mənim insan hüquqları məsələsi dəstəsində işləyən əməkdaşlarım Luksemburqdan Davide Moura və Gürcüstandan tərcüməçi Mananadır.

Patruluğa nə qədər vaxt lazımdır?

Mənim patrulluq vaxtım səhər saat 9-da başlayır və axşam saat 5-də bitir. Bəzən nə zaman ki, biz, “geniş şəkil”alaq deyə konkret tapşırığım var çox saylı insanlarla görüşərkən patrulluq uzun müddətli ola bilər.

Qender bərabərsizliyinin inkişafı Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının ümumi cavabdehliyidir

Gürcüstandakı münaqişədən sonra situasiyanın monitorinqi zamanı Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası qadınların və kişilərin bərabər konsultasiya keçməsinin qeydinə qalırlar ki, onlar daha gürcü cəmiyyətində onların fərqli rollarının və qender bərabərsizliyinin, ədalətsizliyin, şəxsi, iqtisadi, sağlamlığın, ərzaqın və təbiəti qorumanın insan təhlükəsizliyinə təsirinin daha yaxşı anlasınlar.

Qender bərabərsizliyi Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının işləməsinin əsasıdır. Qender rollarının və ünsiyyətlərdə fərqlərini öyrənmək missiyaya münaqişənin hər birinin nə dərəcədə zərər verməsini öyrənməyə yardım edir. Bunu əldə etmək üçün missiya qadınlarla olduğu kimi kişilərlə də danışmalıdır, sonra isə nəticəni analiz edilib hesabat verilməlidir. Bu Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının hər bir dəstəsinin fokus məsələsidir, eyni zamanda insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstəninə.

"Qender məsələsinin mainstreamingi və qender bərabərsizliyinin yaşatmaq Gürcüstanda avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının ümumi cavabdehliyidir. Qender məsələsində, qenderin inteqrasiyası üçün, bizim patrul dəstələrinin gündəlik monitorinq tədbirlərində koordinatorlar kseli əvəzsiz resurslu təqdim edirlər. Bizim işimizdə, qender prespektivini və məzmunca inteqrirləşmək üçün sistemativ güc lazımdır ki: "hər bir əməkdaş lazımi rol oynamalıdır"- Sini Ramo, qender məsələsində missiya məsləhətçisi.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnaməsi 1325-qadın, sülh və təhlükəsizlik haqqında yalnız o fərqləri yox, ondan əlavə göstərir ki qadınlar, kişilər, oğlanlar və qızlar münaqişədən necə əziyyət çəkirlər, daimi süni o zaman əl çatan olacaqdır nə zaman ki, qadın onu haqqda yerinə yetirilən prosesdə iştirak edəcək. Avropa İttifaqı bu qətnamənin tam tərəfdarıdır və buna əsasən də, onlardan biridə Avropa İttifaqının təhlükəsizlik və özünü qoruma siyasətinin missiyasına qarşı təlbi hər aspektdə qender məsələsində nəzərə almaqla şəxsi təlimatını aldı. Bu onun analizidir ki, cinsiyət insanın tələbatına necə təsir edir, çağırışlara və imkanlara, qender komponenti olaraq dağıdılmış məlumatların toplanması və analizə, qadın və kişinin uyğun suallarının hazırlanmasında və Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının müşahidəçi dəstəsi hansıki, bu sualları verəcəklər necə qadınlardan, elədə kişilərdən ibarət olsun.

Qender məsələsində koordinator kselində baş və bölgə idarələri missiyanın məsətabı ilə qender məsələsində monitorinqə şərait yaradır.

Suvarma və inzibati sərhəd xəttinin yaxın kənd təsərrüfatı torpaqlarına giriş inamını doğrultmaq

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının Qori bölgə idarəsi insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə müxtəlif millətli və təcrübəli 5 müşahidəçidən ibarətdir, onların təcrübələri növbəti mühiddən ibarətdir: cəmiyyət təhlükəsizliyi, Bynəlxalq insan hüquqları, sığınacaqın müdafiəsi, yaxşı idarə etmə və texniki tərəfdarlıq davamlı olması üçün.

Dəstə mövzuların geniş spektrini tamamlayır, hansiki Cənubi Osetiyanın administrasiya sərhəd xətti qarşısında yerli əhali durur. Bu torpağa və suvarma suyuna əlçatanlıqdır.

Administrasiya sərhəd xəttində yaşayan əhəlinin 90% kənd təsərrüfatından çox aslıdır. Uyğun olaraq dəstə əlaqəli məsələlərə diqqət edir. 2008-ci ilin münaqişəsi zamanı sərhəd xəttinin hər iki tərəfində yaşayan şəxslərə ciddi neqativ zərər toxundu. Çox kəndçi, ənənəvi olaraq kənd təsərrüfatı kimi istifadə etdiyi torpağa əli çatmırdı hansiki istifadə edirdi və gəliri də oradan götürdü.

Dəstə öz nəticələrini və qiymətləndirmələrini, o cümlədən həddindən artıq yoxsulluq halları haqqında xüsusi agentliklərlə və qeyri-dövlət təşkilatlarıyla paylaşır. Nəticədə administrasiya sərhəd xəttinin hər iki tərəfində yaşayan bir neçə ailəyə yardım etdilər.

Suvarma su məsləsi dəstə üçün, daha bir ciddi məsələdir. Ənənəvi olaraq suvarma suyu Cənubi Osetiyadan Gürcüstanın ərazisinə yoxlama sistemi ilə axırdı. 2008-ci ildən sonra çox geniş məsətablı sistem funksiyası dayandırdı, nəyin nəticəsində kənd təsərrüfatı torpağının böyük hissəsi suvarma susuz qaldı.

Minlərcə meyvə ağacı məhf oldu. Fermerlər çox su tələb edən tərəvəz mədəniyyətlərini az su tələb edən mədəniyyətlərlə əvəz etdilər, hansılarının da dəyəri çox aşağı olur. Suyu əlçatanlıq insan hüququnun əsas məsələsidir.

Qeyd edilmiş suvarma sisteminin bir hissəsi Gürcüstan dövləti tərəfindən nəzarət edilən ərazisində bahalı nasos stansiyalarından istifadə etməklə tərtib edilib. Bununla əlaqədar, insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə ümid edir ki, insident prevensiyası və ona reaksiya göstərən mexanizmlər görüşlərinin gedişatda olan diskusiya nəticəsində daha yaxşı ucuz dəyərli çıxış tapıla bilər.

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası yerli qeyri-dövlət təşkilatlarıyla təcrübələrini dəyişdirmə məqsədiylə görüşlər təşkil edir.

Zuqdidinin bölgə idarəsində insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə 7 nəfərdən ibarətdir. Onların qarışıq mülkü və polis təcrübələri var. Zuqdid dəstəsinin əsas daimi bir məsələsi "Məlumat paylaşma görüşü"-nü (İSM)hər altı –səkkiz həftədə bir təşkil etməkdir. Bu görüşlər bənzər görüşlərə əsaslanır hansılarki, əvvəllər Gürcüstanda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müşahidəçi missiyası keçirdi, onlar dövləti etab-etab 2009-cu ildə tərək etdilər. İnsan hüquqlarının təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə bu vacib görüşlərdə iştirak edirlər və sıx halda görüşlərə sədrlikdə edirlər.

2009-cu ildən Zuqdidə bizim bölgə idarəmiz məlumat dəyişmənin 72 görüşünə bizim yerli şəriklərimizlə və iştirak edən beynəlxalq maraqlanan tərəflərlə birlikdə sədrlik etdi ,necəki Avropa İttifaqının xüsusi nümayyəndəsinin idarəsində Cənubi Kafqazda və Gürcüstanda krizis məsələləri və birləşmiş millətlərin məcburi köçmə şəxs təşkilatlarıyla.Bu görüşlər tək bizim şəriklərimizlə aramızda yaxşı ünsiyyətin yaranmasına yox, eyni zamanda Gürcüstan vətəndaşlarını missiyanın mandati və işləri ilə tanış etməmizə imkan yaradır"-Eva Proskova- Gürcüstanda Avropa İttifaqı müşahidəçi missiyasının Zuqdid bölgə idarəsinin rəhbərinin müavini.

„Biz Abxaziyada və Cənubi Osetiyada sülh qurma imkanının azlığının görə narahatıyıq. Buna baxmayaraq münaqişənin transformasiyası məqsədiylə çox yaxşı işlər yerinə yrtirilir. Biz görürük ki, Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası ciddi olaraq sülh mühitini yartmağa çalışır"- qeyri-dövlət təşkilatlarının nümayyəndəsi məlumat dəyişmə görüşlərində Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasıyla.

Adi olaraq hər bir görüşdə 20-yə qədər iştirakçı iştirak edir hansiki, 18-ə qədər qeyri dövlət təşkilatları başqavəbaşqa bölgələrdən təqdim edirlər. Bu görüşlərin səbəbi Qərbi Gürcüstanda baş verən hadisələr haqqında məlumatı dəyişir hansiki, mülkü vətəndaşlar üçün aktualdır. İştirakçı təşkilatlar onları layihələrinin görünüşünü təqdim edən, cəmiyyətin yaşamasından və gündəlik çağırışları haqqında təqdim edirlər.

Zuqdid bazarının Qalidə yaşayan insanlar üçün, əhəmiyyəti

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının məqsədlərindən biri bu proqramın monitorinqidir hansiki, administrasiya sərhəd xəttinin hər iki tərəfində yaşayan əhali üçün, təhlükəsiz və normal həyat bərpasını nail olmaq.Çox ölçülər arasında , əlbəttə biri qidaya və başqa lazımlı əşyalara azad əl çatandır.

Zuqdid bazarı Enquri körpüsündən təxminən 10 km-də yerləşir hansiki, Gürcüstan hakimiyyəti tərəfindən nəzarət olunan ərazi və Abxaziya arasında əsas keçid punktdur.O 2000 adamdan ibarətdir hansiki, hər gün administrasiya sərhəd xəttini keçənlər Zuqdid bazarını ziyarət edib gündəlik lazım olan əşyaları almaq məqsədiylə keçir. Çünki qeyd edilmiş ərzaq Qali bazarından daha ucuz olması qeyd edilir. Bazarda alver edənlətin dediklərinə görə onların istifadəçilərin yarıdan çoxu Abxaziyadan gəlirlər.

2019-cu ilin Abxaziyanın defakto hakimiyyəti tərəfindən Enquri körpüsünə nəzarət keçidinin məlumatı Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının analiz və münaqişə nəticələri haqqında hesabatı genişləndirir.

Punktun uzunmüddətli keçidinin məhdudlaşdırılması nəticəsində müəyyən çətinliklər yarandı necə satıcılara,elədə alıcılara. Bazarda işləyən satıcılar alıcının azlığı və keçidin məhdudluğu nəticəsində və onların gəlirinin çox azalması haqqında şəxsi problemlərini söyləyirdilər. Qalının istifadəçiləri Zuqdid bazarında alacaqları mala , qali bazarında

“İnsanların səalhiyyəti olmalıdır ki, hara istəyirlər ora da səhəyyətə çıxsın. Biz biza lazım olan ərzaqı Zuqdid və Qali arasında məhdudlaşmadan daşıya bilək”

üç dəfə artıq xərclediklərini və bunun onlar üçün pis olduğunu missiyaya bildirdilər. Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının müşahidəçiləri daimi olaraq bazara gedirlər ki, sosial- iqtisadi hadisələrin inkişafı və hərəkət etmənin azadlıq tendəçiyası haqqında məlumat öyrənilər. Satıcılarla və alıcılarda diskusiyaya nəticəsində toplanmış məlumat Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının analizi və münaqişə nəticəsində hesabatı genişləndirir.

Gürcüstanın müxtəlif etnik mənzərəsi var

Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası onun mandati haqqında hər hərəkətin inkişafına diqqət edir, eyni zamanda azlıqlar dəstələrinədə haradaki, sosial iqtisadi qoşulma məhdudtur,ancaq kənar təsir potensialı isə yüksək. Buna baxmayaraq missiya gürcü dilli yaşayan ərazidə yaxşı məhşurdur, Gürcüstanın başqa bölgələrində insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə şəxsi tapşırıqları,işləri və ümumən gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının rolunu aydınlaşdırmaq üçün, daha çox gücdən istifadə edir. Necəki Azərbaycanlı,elədə erməni cəmiyyətində kasıbcılıq sıx halalrda xalqa imkan vermir ki, öz kəndlərindən kənara gəzintiyyə çıxsınlar və gürcü dilini bilməmək isə gürcü siyasi və sosial həyata tam qoşulmağa maneçilik edir. BU müqayisəli izolasiyaya görə azərbaycanlı və erməni temlərində yaşayan çox insanın 2008-ci ildə baş verən münaqişə haqqında məhdud, yada gürcü cəmiyyətində yayılmış məlumatdan fərqli olaraq cəzb edən məqsədlər və nəticələri haqqında fərqli məlumatları var. Bu diktomia dövlətin başqa ərazisində olan siyasi vəziyyətə təsir edir və güclənir, nə vxt ki iş Cənubi Osetiyaya və Abxaziyaya aiddir.

Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası onun işinin fəaliyyətlərini görmə qabiliyyətini azlıqlar arealında xüsusən azərbaycanlılar və ermənilərin temlərində artırdı.

Uşaqlar administrasiya sərhəd xətlərini dərsə getmək üçün, keçirlər

Məktəb həmişə asan deyli. Bəziləri üçün yataqdan vaxtında durub məktəbə getmək çətin olur. administrasiya sərhəd xəttin və ya keçid məntəqəsinin olması sninlə sənin məktəbin arasında isə həmişə çətinləşdirir. Zuqdidin bölgə idarəsinin insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə onun üçün işləyirlər ki, uşaqlar minimal xatasız keçsinlər .

İnsan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən Zuqdid bölgə idarəsində təhsil hüququna və məktəb şagirdlərin administrasiya sərhəd xəttinin keçməsi üçün xüsusilə diqqət edirlər ki, onlar dğma dildə təhsil alsınlar.

2016-cı ildən bu günə qədər şagirdlərin sayı azalır(baçadan 12-ci sinfə qədər) hansılar ki, məktəbə getmək üçün gündəlik olaraq sərhəd xətlərini keçirlər.2009-2010-cu illərdə hər gün 128 uşaq gedirdi.2016-2017-ci illərdə bu göstəricilər 39-a qədər azaldı ancaq, 2018-ci ildə isə bu göstərici 21 –dən ibarət idi.Administrasiyalı sərhəd xəttlərinin ətrafına daha çox hasarlar çəkildi və 2016 və 2017-ci illərdə iki keçid punktunun bağlanması keçidlərin sayının azalmasının səbəbi oldu. Şox şagird məktəbi dəyişmə məcburiyyətində qaldı. Başqaları ailəli Gürcüstanın nəzarət ərazisinə keçdirlər yaşamağa.

Hər gün administrasiya sərhəd xəttini keçən uşaqlar öz evlərini səhərlər Abxaziyada qoyurlar və Saberio nəzarət keçid məntəqəsinin administrasiya sərhəd xəttini keçirlər hansiki , rus əsgərləri ilə komplektləşdirilib. Sonra onlar avtobusla hərəkət edirlər ki , Gürcüstanın nəzarət etdiyi yerə məktəbə getsinlər.Dərsləri bitdikdən sonra isə onlar həmin nəzarət məntəqəsinə gedirlər ki, evlərinə qayıtsınlar. Bölgə idarəsi onların yolçuluğuna daim nəzarət edir və daimi olaraq Saberioya gedir ki onların hərəkət etmələrini müşahidə etsin. Müşahidəçilər eyni zamanda məktəb direktorlarıylada danışırlar ki, bu uşaqların məktəbə gəlməmə digər səbəblərini də aşkarlasınlar.

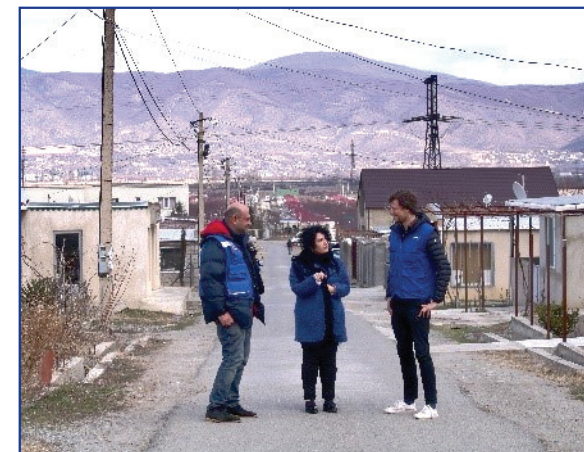
Başqa şagirdlər və tələbələr administrasiya sərhəd xəttlərini az olaraq keçirlər. Məsələn onlar məktəbdə, peşə koleclərində və ya unversitetlərdə Zuqdidə və ya Tbilisidə oxuyurlar ancaq, ümumi yaşayış binalarında yaşayırlar və ya ailə üzvləriylə birlikdə Gürcüstan hakimiyyətinin nəzarət ərazilərində yaşayırlar.Onlar yalnız şənbə-bazar günləri ya da məktəb tətili zamanı dönürlər.

Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası daimi olaraq yeni məlumat haqqında Avropa İttifaqının üzv Dövlətlərinə inistutlarna Abxaziya və Cənubi Osetiyada olan məktəblərin şagirdləri ilə əlaqədar məlumat verir. Missiya humanitar yanaşmada bütün mümkün halları və forumları, insidentlərin qarşısının alınması və cavab tədbirləri mexanizmi iclasları və Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası tərəfindən idarə olunan qaynar xətt vasitəsilə dəstəkləyir və ana dilində təhsil almamalarını və uşaqların azad hərəkət etməsinə imkan yaradır.

Bizim müşahidəçilər daimi olaraq məcburi köçəri şəxslərlə rastlaşırlar

Msxeta bölgə idarəsinin insan təhlükəsizliyi məsələsində çalışan dəstə 9 nəfərdən ibarətdir.baxmayaraq ki bir neçə nəfərin hərbi və polis təcrübəsi var, əksərlərinin isə əsasən mülkü təcrübələri var.Dəstə mülkü cəmiyyət təşkilatlarıyla, yerli hakimiyyətlə və başqa inistutlarla və insan təhlükəsizliyi məsələsində monitoring sahəsində çalışan şəxslərlə danışırlar. Eyni zamanda məcburi köçəri şəxslərin hüquqları haqqında və gündəlik digər narahatlıqlar barədə bütövlükdə şərqi Gürcüstanın ərazisində.

“Evlərimizə nə zaman qayıdacağıq?” yəğin ki bu ən çətin sualdır hansiki, patrulluq zamanı bizim insan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən müşahidəçilərimizə verirlər.Msxeta bölgə idarəsinin insan hüquqları məsələsində işləyən dəstə daimi olaraq ən böyük yaşayış məntəqələrinə - Cerovana,Cilkana və Prezetə gedirlər haradaki, Gürcüstanda olan münacişəyə əsasən öz evlərinə qayıda bilməyən insanlarla görüşürlər. Dəstə eyni zamanda “Kolektur mərkəzlərinə”- dəki binalarına gedirlər hansılar ki, yaşayış üçün nəzərdə tutulmamışdır,ancaq məcburi köçərli şəxslər üçün düzəldilib- qeyd edilmiş binalar Tbilisidə və Gürcüstan masştaپیyla bütün ərazidə yerləşib. Məcburi köçəri şəxsləri söhbət nəticəsində onların qarşılaşdıqları çətinlikləri daha yaxşı başa düşə bilirik.

Bəzən müşahidəçiləri evlərinə o adamlar qonaq çağırılar hansılar ki, patrulluq zamanı söhbət edirlər. Gürcü qonaq pərvərliyi səxavətli və səmimidir. İnsan təhlükəsizliyi məsələsində işləyən dəstə üzvləri ad günlərinin ,toy və yas mərasimində iştirak edirlər və çoxlu kədərli əhvalatlar eşidiblər ki, administrasiya sərhəd xəttinin ikinci tərəfində yaşayan qohumları vəfat edərəkən onların yas mərasimində iştirak edə bilməyiblər. Bu görüşlər, bizim və Gürcüstanda missiyanın işləməsi haqqında əhaliyə məlumat verməyədə səbəb olur.

Missiya rəhbərinin ərizəsi

“Missiya insan təhlükəsizliyi məsələsinin monitoriqi üçün resurs ayırır hansiki fiziki zərər təhdidindən qorunma əhatəsindən kənara çıxır, məsələn yoxsulluq, hərəkət sərbəstliyi və səhiyyə xidmətlərinə çıxış məsələsi. Gürcüstanda Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası bu kimi hadisələr haqqında ətraflı və qərəzsiz məlumat verməsini davam etdirsin. Bölgələrdə öz dəstəsi və Tbilisi baş idarəsinin ekspertləri vasitəsilə davam etsin. BU qərar verən şəxslərə Avropa İttifaqı və Avropa İttifaqının paytaxt şəhərlərinə yerində olanlar haqqında məlumat almağa imkan yaradır.Bəzi hallarda bizim tərəfdar olmaqda və kommunikasiya qurmaqda və əməkdaşlıq etməkdə rolumuz var ,bu hüquqları və mövcudluğu təzyiq altında olan yerli əhali üçün problem həll etmək mənbəyidir. Biz Avropa İttifaqının qaynar xətti, insidentin qarşısının alınması və cavab tədbirləri mexanizmi iclasları və digər müvafiq formatlar vasitəsilə bu cür problemləri qaldıracağıq ”- Erik Hoq, Missiyanın rəhbəriGürcüstanda Avropa İttifaqının Müşahidəçi missiyası.

European Union Monitoring
Mission in Georgia

www.eumm.eu

Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyası Gürcüstandakı yeganə müşahidə missiyasına konsentrasiya olunmuşdur. 2018-ci ilin 3 dekabrda keçirilən Avropa soveti missiya mandatı 2010-ci ilin 14 dekabrına qədər davam uzatdı. Cənab Erik Hoq (dania) missiyanın rəhbəridir. Ondan əvvəl Klastutis İankauskas (Lietuva), Toivo Klaar (Estoniya), Andjei Tiçkeviçi (Polşa) və Hansiorq Haber (Almaniya) Gürcüstanda Avropa ittifaqının müşahidəçiləri idilər.

Missiya üçün bizə əlaqə saxlayın : press@eumm.ge.

· **Dez Doil**, Pres spiker
· **Uiliam Boidi**, pressa və cəmiyyət ofiseri:
· **Nino Suxidişvili**, pressa və cəmiyyətlə əlaqə ofiseri/ media monitor
· **Tamta Megrelidze**, pressa və cəmiyyətlə əlaqə ofiseri/media monitor
dəvət edir: www.eumm.eu, və eyni zamanda www.facebook.com/eumm.ge,
https://www.instagram.com/eumm_georgia/
www.flickr.com/photos/eas-csdp/albums/72157677976230403